

A mellébeszélés és romlottság keveréke: politikai torzszülemény

Torzszülemény-helyzet: ásítás, unottság, böffenés (a szerb politikai elit részéről) és önhietség, ön-
elégtelenség, beképzeltség (a magyar kisebbségi elit
egy részéről).

A gyökerek

1. A délvidéki (vajdasági) politikai elit („politikum”)
kitől mástól, mint a szerb politikumtól sajátította el
az észjárását, hogy a közéleti cselekvés sorrendjében
elsőbbiséget kell adni a másik kiszorításának. Az el-
lenzéki meglátás azonban mindig kisebbségben van,
a kisebbségi közéletiség is a többség és kisebbség
politikai vetélkedésének és küzdelmének a színteré-
vé vált. Ha kiszorítottuk a másikat a politikai közéletből,
és térdre kényszerítjük, utána akár jöhet az özönvíz.
Csakhogy az özönvíz után ennek nincsen már többé
sem politikai, sem erkölcsi jelentősége. Ha a kiszorító-
ságból mégis valami nagyobb baj következik, az
úgysem érinti a többséggel rendelkező fennhéjázó poli-
tikumot. Ezek a népezérek többnyire csak a politi-
kai maffiára jellemző zárt, belső, egymás iránti fe-
lelősséget érzik: a többire nem nagyon adnak. Ha ez
másként lenne, legalább egynéhány közülük mind-
örökre távozna a politikai közéletből. Ám itt, nálunk,
még tüzes hegyes vasvillával sem lehet egyetlenegy
sem elzavarni. Jól védik egymást, most már olyan „mo-
nolitok” hogy még a valamikori kommunista párt is el-
szégyellné magát.

2. Ebből a jellemalkatból következik a cselekvésük
természete. Tegyenek is bármit, sohasem érzik ma-
gukat felelősnek. Az érv általában az, hogy „mi jogi-
lag mindig mindent megtettünk”. Ha valami nem
megy, „nem sikerül”, még véletlenül sem ők a hibá-
sak, nem ők mulasztottak, nem ők tévedtek, s még
részben sem vállalnak a felelősséget, hanem a ma-
gyar közösséget teszik felelőssé, mert „passzív”, „in-
dolens” vagy „destruktív”. Ha pedig nem értik meg
őket, s nem értékelik „áldozatos”, a szerbek által is
nagyra becsült jogászok szakmunkáját, mi más ma-
rad hátra, minthogy le kellene váltani a magyar ki-
sebbségi közösséget!

Mi öt-hat jogász uralma alatt sínylődünk. Jelle-
malkatuk furcsa egyvelege a kommunista és miloše-

viái karrierizmusnak, azaz nem támaszkodnak a tag-
ság véleményére; a közéleti „lehetőségeket” egyéni
haszonra váltják. Mások alig vannak százan pozíci-
óban, de nem a gazdaságban (ami sokat jelentő len-
ne, oda a szerbek kisebbségeket nem engednek be,
az igazi haszon mindig a szerbeké). Igaz a konc, a
gázsi kevés, de nekik más a fontos: szeretnek a szerb
hatalom visszfényében tetszelegni, és látszattervé-
kenységüket magyar népképviselői szolgálatként
feltüntetni. Ők mindig nagyon sokat dolgoznak és tesz-
nek a magyar közjóért „is”. Persze, hogy az „is”-t so-
hasem felejtik ki. Amíg nem a választásokon kortes-
kednek, addig csakis a magyar érdekek szószólóiként
mutatkoznak be. Az „is” sosincs ott közbeszédükben;
akkor még nincs rá szükség, de változik a helyzet, mi-
után elfoglalták a bársonyszéket – akkor a Vajdaság
kerül előtérbe.

3. Szerencsére a népnek nincs egyéni tudata, mint
az egyes embernek, tehát nem tud közvetlenül, sze-
mélyesen erre reagálni. Nincs tehát ok a néptől – a
közösségtől való félelemre. Egy-két hőzöngő értel-
miség csak mondja a magáét, de majd belefárad, és
abbahagyja! El kell szigetelni! Ez a legjobb módszer
a hatástalanításra. A hírközlő eszközöket pedig át kell
alakítani a társadalom közvéleményét kifejező médi-
um helyett az ő politikai nézeteiket minden lehetsé-
ges módon tükröző eszközzé.

Ma már minden eszköz és tudás a rendelkezés-
re áll ahhoz, hogy a jövőben is így legyen: mindig si-
került a magyar közösségi politikai közvéleményt ma-
nipulálni a maguk javára. Csak akkor kellene félniük,
ha elvesztenék „a külső körülmények” (a szerbek)
bizalmát és rokonszenvét. Ilyen azonban nem történ-
het meg; a szerbek csak olyan magyart engednek
egyáltalán megszólalni a politikában, aki velük szem-
ben „empatikus”; aki nem ilyen, arra vigyáznak,
megfigyelik. A szerbek nem szeretik a „viđen èovek”-
ot azt, akinek tekintélye van egy közösség szemében,
ők inkább az egalitárius eszmeiséget követik, azaz aki
egybeforr a tömeggel, aki csak egy a tömegeből; hát-
ha még más nemzetiségű. Egészen biztos nem akar
nekik jót – gondolják ők. Pedig nem így van! Ma mi
vagyunk bajban, holnap lehet, hogy ők lesznek. A tör-
ténelmi mulasztásokból tanulni kellene és lehetne.

Politikai dadogás

Sokan a szememre fogják vetni, hogy lehetetlen akarok. Tagadom a kisebbségi sors természetrajzát! Nem egészen! Fehér István (*Előharcok*, Hét Nap, július 22-e) nagyot és nagyon téved, ha azt hiszi, hogy egy egész közösség a „taccsvonalon” kívül van és onnan ítéli meg a cselekedeteinket, hogy egy közösség egyáltalán a „taccsvonalon” kívültre kerülhet. A legönzőbb és legszerényebb képességű polgár is ezer módon közéleti ember, és valamiképp ítélkezik politikai cselekedeteink felett. Ha semmi másra nem, de vágyik a politikai közélet tisztaságára, a munkája megbecsülésére, családjá biztonságára, egyéni méltósága tiszteletére biztosan; ennek szavatolását kéri a „politikumtól”. Nem szükséges minden embernek mindenről naprakészen tájékozottnak lennie, viszont az államnak naprakészen kell biztosítania a kisebbségek számára is a tájékozódás lehetőségeit. Mit tesz ennek az érdekében a magyar kisebbségi közösséget képviselő, a kormánypártokkal koalícióban lévő politikai elitünk?

Ebben a „politikumban” ott vannak még mindig azok, akik előzőleg szalonkommunisták, karrier- és haszon-kommunisták voltak, de most már nem ők a hangadók. Helyüket egyre jobban olyanok foglalják el, akiknek semmilyen eszmeiséghez, hithez, világnézethez nincs közük. Simulékonyak, a helyzettől függően hol kispolgárok, hol világpolgárok – de mindenkor nyárspolgárok.

Fehér István tudja, hogy a népet nem lehet leváltani, de azért már előre menti az elitnek azt a részét, amelyhez jómaga is tartozik. Hanyagolja pártja felelősségét abban, amit felelőtlenül felvállalt: egy tiltakozó szó sem hangzott el az ellen a törvényjavaslat ellen, hogy a Magyar Nemzeti Tanács megválasztásához maguk a magyarok készítsék el a választók névjegyzékét. Tudom, miért teszik! Ha nem jön össze a 117 000 aláírás, lesz kire háritani a felelőséget, s lesz kit kiszorítani a politikai közéletből. Csak-hogy Ágoston András nem akar ki. Nem véletlenül múltunk egy jelentős részének legmarkánsabb egyénisége. Ő már ravaszul előre több menekülőutat készített el magának, s bármelyiken keresztül szabadon és tisztán menekül, mondván, hogy én nem ilyen lovat akartam. A VMSZ-nek nem marad más hátra, minthogy szabadkozzon – a sikertelenség esetén („a koalíció ezt akarta”), ha csak tényleg nem gondolja komolyan, hogy le kell váltani ezt a hálátlan magyar kisebbségi közösséget. Akarva-akaratlanul máris biztosította az utánunk az özönvíz légkörét.

Varga László, a VMSZ képviselője a Szerbiai Képviselőházban az Újvidéki Televízió 2009. augusztus 11-ei magyar nyelvű műsorában azt állította, hogy a

VMSZ-ben ők mélyen meg vannak győződve, hogy sikerül összegyűjteni a 117 000 aláírást, s ezért javasolták és fogadják majd el a nemzeti tanácsokról szóló törvényjavaslatot. Én viszont nem meggyőződésből állítom, de tudom és a mai napon, augusztus 14-én közlöm szakértői felelősséggel, hogy a 117 000 aláírásból nem lesz semmi. Varga László ilyen naiv lenne? Ajánlom neki, hogy sokszor járja be a magyarok falvakát, éljen néhány évet Újvidéken, Becskereken vagy Zomborban... S akkor, talán másként ítéli meg a helyzetet.

A mellébeszélés és romlottság keveréke

Olvasom a Magyar Nemzeti Tanács legutóbbi üléséről szóló jelentést (Kinevezték az új főszerkesztőnk, Magyar Szó 2009. augusztus 8., 9.). Arról tudósítanak bennünket, hogy a Magyar Nemzeti Tanács mennyit köszönhet dr. Korhecz Tamásnak és dr. Várady Tibornak, „akik tagjai voltak a jogszabályt kidolgozó munkacsoportnak”. Józsa László pedig (mint Korhecz Tamás előtte már számtalanszor) arról akar meggyőzni bennünket, hogy ők már minden jogot kiharcoltak „nekünk”. Hogyhogy Bozóki Antal jogász semmiben sem osztja a véleményét? Korhecz Tamás szerint a nép nem akarja használni jogait. Józsa László szerint, ha nem használjuk jogainkat (amiket „ők kiharcoltak” a számunkra) – vessünk magunkra. Alaposan megdicsérték önmagukat. Gratuláltak egymásnak.

Ha a magyar közösség nem értékeli ezt a nagy-szerű „jogászai fegyvertényt”, tiszteletlen, hálátlan; nem is méltó még a Magyar Nemzeti Tanácsra sem. Hosszú az út a jogalkotás érvényesítéséig. Való igaz, minden törvény annyit ér, amennyi megvalósul belőle. Ha ezeket a törvényeket és jogszabályokat csupán a „jogászaink” alkották, s nem maga a magyar kisebbségi közvélemény és közvita – akkor semmi sem, vagy legalábbis nagyon kevés fog belőle megvalósulni.

Sajnos, sorsunk nem elsősorban a képviselőházban megszavazott törvényeken és jogszabályokon múlik, hanem azon, *ami be sem kerülhet a jogszabályokba és törvényekbe*, mert a szerb nemzetállami kisebbségellenes stratégia része. Jogászaink tényleg azt hiszik, hogy mindent jogi normába lehet önteni? (Ne köpködj a templomban. Akkor se pusztítsd a természetet, ha nem látják! stb. Vagy olyanokat, amelyek a mindennapi élet szintjén szabályozzák a nemzetek közötti viszonyt.) Nem fog sok idő elmúlni, s látni fogjuk a szerb jogászok által a törvénybe tudatosan beépített buktatókat, jogi hézagokat, mulasztásokat és célokat. S akkor mit csináljunk a szerbek által is agyontisztelt (szófogadó) jogászaikkal? Mi is hallgassunk, vagy dicsérjük őket? Váltssuk le a magyar

kisebbséget vagy önmagunkat? Csukjuk be a szemünket és felejtünk el minden ígéretet, amelyeket a mieink mondtak ki? Mit csináljunk a szófogadó toleranciabajnokainkkal, mint amilyen Egeresi Sándor? Ő ugyanis rendületlenül tanít bennünket a toleranciára, mert szerinte éppen ebben van a legnagyobb hiány a magyar kisebbségnél „is”. Nem múlik el sok idő, és látni fogjuk: mennyire őszintén fogadja el a szerb társadalmi és politikai közvélemény minden szinten, mindenütt és mindenben az úgynevezett kisebbségvédelmi törvényt. Lesznek-e kísérő jogszabályai, bátorító megindokolása és mindenekelőtt kitartó, támogató politikai tevékenység és éberség a betartásukhoz?

Ne feledkezzünk meg arról, hogy mi egy olyan országban élünk, amelynek célja a szerb nemzetállam létrehozása. Ez nincs törvénybe foglalva (még csak az kellene!), de a társadalmi és politikai közvélemény ezt akarja. Ezt a célt még véletlenül sem veszti szem elől. A Milošević által hangoztatott jól ismert szövegek még ma is élnek: „Sehol a világon a kisebbségek nem élveznek olyan nagy jogokat, mint Szerbiában”.

Mit csináljunk Korhecz Tamás *Otthonteremtőben a szülőföldön* című művével, ha majd egy-két évtized múlva eltűnik a multikulturalizmusnak szinte minden ismérve itt a Vajdaságban? Netán az író és recenzense, Várady Tibor más, számunkra ismeretlen okból és célból cselekszik úgy, hogy észre se vegyük: Szerbiában milyen szisztematikusan, visszahozhatatlanul és jövátéhetetlenül ássák alá a multikulturalizmus minden oszlopát. Úgy tesznek, mintha nem tudnák, hogyan lehet egy jogszabályt úgy kijátszani, semmissé tenni, mintha meg se szavazták volna. El akarják velünk hitetni, hogy a Vajdaság éppen nekik köszönhetően holnap ismét multikulturális társadalom lesz? Hol élnek ezek az urak? Azt hiszik, hogy az ő kis „vajdasági magaslataikról” messze látnak, holott nem veszik észre, hogy mi készül.

Politikai torzszülemény

Tulajdonképpen nem volt semmilyen jubileum. A jubiléris évek a 10., 20., 25., 50., 100. évforduló. Minden rendes házban így szokott ez lenni – kivéve a VMSZ-t. Pásztor István elnök jubiléris évvé nyilvánította a VMSZ fennállásának 15. évfordulóját. A szerb sajtóból arról értesültünk (SVM okupio gotovo sve političare, A. Isakov, Politika 16. jun 2009.), hogy milyen nagy „politikai tényező” vagyunk és mennyire szükségesek vagyunk Szerbiának. – Ezt ugyanis eddig mi nem tudtuk! Ők sem! A kormánykörökhöz legközelebb álló Politika azt írta, hogy „elsőrangú” politikai eseményről van szó. Az eseményen jelen volt Szerbia

egész állami csúcsa („vrhuškája”), minden parlamenti párt elnöke, minden jelentős politikus. Maga az újságíró is állapítja meg, hogy az ünnepségnek nem is az volt a célja, hogy a VMSZ megünnepelje jubileumát.

Ha nem ez, akkor mi? Pásztor István mindenkivel összeölelkezett! Tomislav Nikolićtal is! Nem tudom, miről beszélgettek, „örök barátságot” fogadtak-e egymásnak, de az összeölelkezés „nagy gesztus” volt. Ebből a gesztusból üzenet szól a jövőnek. Ennek tudatában véleményem szerint a délvidéki (vajdasági) magyarok számára a politika a jövőben nem lesz a „lehetségesért” való kiállítás „művészete”, hanem a megalázkodás gyakorlása és gyakorlata a politikai vezetés részéről. Mi a jövőben mindig csak azt fogjuk kérni, amit már „régen” megkaptunk. Vagyis nem fogunk kérni semmit.

Politikai visszásságok

A délvidéki (vajdasági) magyarság arról értesült a Magyar Szó 2009. augusztus 6-i számából, hogy Pásztor–Tadić-találkozó volt. A találkozásra több mint három hónapos halogatás után került sor. Boris Tadić nem akart találkozni a VMSZ elnökével. Bár elment a jubileumi ünnepségre, de nem akart találkozni „a stabil és kiszámítható partnerrel”.

Pásztor István nem augusztus 5-én találkozott Boris Tadićtal, Szerbia államelnökével, hanem annak előtte egy héttel (csütörtökön), s csak hét nappal később értesítette a „várva várt találkozásról” a magyar közösséget, amelyet ő képviselt. Ennyit érünk, érdemlünk. Ilyen lekezelő, a népet lenéző, semmibe vevő magatartásra nincs példa, még a titói időkből sem. A kommunistákban több volt az ész és a tapintat is ezekben a dolgokban (a csomagoláshoz is érteni kellett).

Először is Boris Tadić ezzel a várakoztatással megalázta a vajdasági magyarság első számú képviselőjét. Másodszor Pásztor István a gyalázatot agyon akarta hallgatni. Tudta-e Pásztor István, hogy a megalázás elsősorban nem neki szól, hanem a délvidéki magyarságnak? S miről „beszélgetett”, vagy ha a VMSZ küldöttségét vezette, akkor talán „tárgyaltak”? Vajdaság státútumáról és hatásköréről? „Ezt a témát nem kezeltük túlzott részletességgel” – nyilatkozta Pásztor. Szerintem erről a kérdésről nem is beszélgettek. Tadić valójában nem is akart vele semmiről sem tárgyalni. Tudja jól, hogy a magyarok sokan büszkék voltak a titói Jugoszláviára, büszkébbek, mint a magyarságukra. Jugoszláviát ők most Vajdasággal szeretnék helyettesíteni. Vajdaságra még büszkék lehetnek, ha már nem akarnak semmiféleképpen Szerbiára, szerbiai létükre büszkék lenni. Éanak ezt rá-

menősen, erőszakosan, Pásztor szégyenlősen csinálja. De Éanak is kevés eredménnyel jár. A Demokrata Párt viszont erősödik: gazdasági előnyökhöz és politikai hatalomhoz közel fog juttatni annyi magyart, hogy Pásztor tekintélye hamarosan elpárolog, mint a kámfor. Ettől fél. A szerbek nagyon megoszlanak abban, hogy Vajdaságnak érdemes-e adni autonómiát. Hovatovább a legnagyobb részük (95%) az erősen központosított állam híve. Ebben nincs semmi új: Közép-Kelet-Európában a hatalomhoz juttatott mindegyik kis nép erősen központosított nemzetállamot épít.

Miről beszélgetett még Pásztor István? Hát az átkos 1944–45-ös történelemről, a sötét múltból. Tadiæ mondta a magáét, de az igazságot a szerbiai igazságügyi minisztérium első embere mondta ki világosan: a kutatómunka több évtizedet vesz igénybe! Aki megéli, látni fogja az „eredményét”. Addig két nemzedék is kihalhat, és az újakat más fogja gyötörni.

Miről „beszélgetett” még Pásztor Istvánnal Boris Tadiæ? Miről másról, mint a gazdasági válságról. Majd pedig szépen elbúcsúzott tőle és hazaküldte. Pedig szerintem Pásztor még nagyon sokszor szeretne vele találkozni. De úgy gondolom, hogy ez csak vágyálom marad. Lehet, hogy megköszönte neki még azt is, hogy 2009. március 15-én kitessekelte Sólyom Lászlót a délvidéki magyarok nemzeti ünnepének megünnepléséről, azzal az indokkal, hogy tudunk mi magunk is ünnepelni. (Mintha már régebben „valakitől” ezt is hallottuk volna, azt hogy mi nem is vagyunk a magyar nemzet része; mi-mi vagyunk, nemzetet kívül álló, vajdasági magyarok.)

Buborékalkotás

Shakespeare mondja, mondatja a Két veronai vígjátékában, hogy „Balgaságodra rámegy az eszed, vagy eszedre megy rá a balgaságod..., akit egy bolond tart igában, nem lehet bölcsnek minősíteni... bimbóban pusztul minden szép remény...”

Valóban sokat vártunk a nemzeti tanácsokról szóló törvénytől. Most az év végén a Képviselőház el is fogadta. Utólag elmondható, ismerjük be, hogy balgaságunkra ráment az eszünk, és bimbóban pusztul el minden szép reményünk.

A szerbek megkerülve a jogállamiság minden ismérvét, szó szerint odalökték elébünk a törvényt. Könnyen tehették, mert állítólag (vagy valóban) megkapták a Várady által igazgatott, kacsintgató magyar jogászai szabad páholy beleegyezését és aktív „jogászszakértői” hozzájárulását, tetszését. Kikérték a véleményüket is. Hadd gondolják, hogy komolyan veszik őket, hogy ők is „közéleti tényezői a szerbiai politikai küzdőporondoknak”. Az igazság azonban az lehet, hogy előzőleg ők mentek el a fővárosba az igazi po-

litikai uraikhoz kérdezősködni, puhatolózni: meddig is lehet elmenni, „mivel is szabad hozzájárulni” a „sorsukat hosszú időre meghatározó” törvényhez úgy, hogy ne sérüljenek a szerb állam érdekei. Mást sem hallottunk, mint öndicséretet, ömlengést e kóborgó lovak szájából. Az igazság azonban az lehet, hogy a törvényt a nagyon tapasztalt szerb jogászok dolgozták ki, a politikusok pedig a végsőkig hallgattak, és kivártak. Jól bejáródott csapatmunka volt.

Pontosan tudták, mit akarnak, mi a feladatuk, mi a szerb állam célja. A törvényelőkészítés minden szakaszából kizárták az összes kisebbséget, közéletiségünk politikai és civil szervezeteit. Még a „látszatnak” sem tettek engedményt.

Súlyosan sérült a demokrácia valamennyi ma tiszteletben tartott alapelve, maga az alkotmány, a jogállamiság minden ismérve. Meghoztak egy olyan törvényt (tető nélküli tákolmányt), amely a szerb érdekeket minden vonatkozásában kiszolgálja és védi, s amelyet ha nem tartanának életben, és nem táplálnának hazugságokkal egy „hamis tudatot”, akkor minden kisebbségi magyar polgári párt és civil szervezet azonnal elutasítana. A szerbek nem voltak kíváncsiak ez alkalommal a közvitára, de a zárószavazást biztosították.

A szerbek jogászai-szakmai szempontból szó szerint zseniális fércmunkát alkottak, amelynek az a célja, hogy soha semmilyen körülmények között egyetlen paragrafusában se legyen képes működni, szakmai szempontból tehát éppen ebben az értelemben koherens és logikus. Egészében és részleteiben arra összpontosít, hogy a kisebbségi intézmények és joghatóságok ne tudjanak maradéktalanul, akadálytalanul és hatékonyan tevékenykedni.

A tarcali (Fruška gora-i) Nemzeti Park alapszabálya hatékonyabban rendezi a fatelepítést, fakitermelést és erdőgazdálkodást minden vonatkozásban, mint a nemzeti tanácsokról szóló törvény a kisebbségi jogvédelmet és joggyakorlatot.

Tudom, hogy nagy lesz a felhördülés, a harag és az ellenem irányuló dühroham. Már megint az ár ellen! Kárt okozok a „nagy feladat” ügyének. Tudni kell azonban, hogy ezt a törvényt nem az elnyomó valóság, a kisebbséget sanyargató és elsorvasztó viszonyok megváltoztatása érdekében gyártották, hanem, hogy a nemzeti tanácsok jövő tagjai, bizottságai marják egymást, tehetetlenkedjenek, egymást vádolják, panaszkodjanak, háborogjanak, kezüket tördeljék, mosakodjanak és szabadkozzanak előttünk, hogy ők nem tehettek ennél többet.

A törvényt szándékosan egy olyan nem létező, virtuális valóságra szabták, amely nem Szerbia. A szerb jogrendszerben ugyanis száz és száz jogszabály és rendelet gondoskodik az állami közigazgatás

minden szintjén és valamennyi közhatóságban, hogy ez a törvény ne működjön, ne legyen hatékony, az idő pedig vég nélkül, eredménytelenül, a maga üres járatában múljon.

A közerkölcsről, a kisebbségek iránti tiszteletéről itt most nem akarok szólni, mert nem érdemes Szerbiában erre a szót vesztegetni, de azért hozzáteszem: Qud sunt leges sine moribus. Engem az érdekel, hogy mit mond a jogászi páholy? „De azért ez egy kis lépés előre”! Milyen megható! Csak mit fog mondani, ha a Magyar Nemzeti Tanács közvetlenül történő megválasztására vonatkozó aláírásgyűjtés meg fog fenekleni ott valahol a 70 000-80 000 aláírásnál? Tudáson alapuló meggyőződésem, hogy nem lehet 117 000-et összegyűjteni! Vagy talán ők valamilyen más úton „már előre bebiztosították” a 117 000 aláírást? Netán nem is akarják, hogy sikerüljön? Milyen stikli következik? Netán a szerb állam hallgatólagosan el fogja ismerni a 70 000-80 000 aláírást 120 000 aláírásnak, a felét

a törvény által előírt egésznek? Netán, titokban már megegyeztek az egypárti nemzeti tanácsot preferáló delegátusi választási rendszer lebonyolításában? Minden megtörténhet, mert a politikai romlottság sokkal tágabb (és veszélyesebb) az egyes embereknél. Jó kis trükkös stikli lenne! A kezdet kezdetén oda a törvény! Törvénytíprás az állam részéről, illetve kegyes hazugság, szemfényvesztés és becsapás. Nehéz lesz egyeztetni az állam rövid és hosszú távú politikai érdekeit a kisebbségi kérdésekben. Most még nem lehet belelátni a politikai játszmába. Az biztos, hogy aki így kínál és ad valamit, az sokat követel.

A törvény elégnék fog bizonyulni a szervilitás elvárására, az iránytévesztésre, a még nagyobb azonoságtudat-zavar előidézésére, a „hamis tudat” ki-munkálására – s végül a politikai akarat lefejezésére; amely eddig is mindig szégyenlős, a nehézségeket mindig megértő volt, mert erre tanít a köztársasági elnökkel folytatott „csevegés”.

